

ΚΛΑΙΤΕΧΝΑΙ.

ΛΙΘΟΓΛΥΦΙΑ Ἄρθρ. γ΄.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐσυνείθιζον νὰ κάμνωσι δακτυλίους διὰ τῶν γεγλυμμένων λίθων, χρησιμ.ύοντας εἴτε εἰς σφραγίδας, εἴτε εἰς καλλωπισμὸν μόνον. Ἡ ἀρχαιοτάτη δὲ αὕτη χρῆσις φαίνεται εἰς τὴν Ἱερὰν Γραφήν. Καὶ διὰ μὲν τὰς σφραγίδας, τὸ σχῆμα ἐγλύφετο ἐντὸς τῆς ἐπιφανείας τοῦ λίθου, κατ' εἰσοχὴν δηλαδή· ὅταν ὁμοῦς ὁ λίθος προσδιωρίζετο ἀπλῶς διὰ καλλωπισμὸν, κατεσκευάζετο κατὰ τὰ ἀνάγλυφα, ἤτοι κατ' ἐξοχὴν. Ἐκαμνον δ' αἱ ἀρχαῖοι καὶ πολλάς συλλογὰς τῶν πολυτίμων λίθων καλουμένας δακτυλιοσῆκαι, ἐκ τοῦ δακτύλιος, καθὼς καὶ οἱ γλύφοντες αὐτοὺς τεχνῖται ἐκαλοῦντο δακτυλιογλύφοι. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει πολλάς τοιαύτας συλλογὰς, ἐναῖς καὶ τὴν τοῦ Μιθριδάτου, μετακομισθεῖσαν ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ Πομπηίου εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Καπιτώλιον. Ὁ δὲ Ἰούλιος Καῖσαρ ἔθεσεν ἐξ τοιαύτας συλλογὰς εἰς ναὸν τινὰ τῆς Ἀφροδίτης, καὶ ὁ Μάρκελλος, υἱὸς Ὀκταβίας, μίαν εἰς τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ναόν. Πιθανὸν μ' ὅλα ταῦτα ὅτι αἱ συλλογαὶ αὗται συνέκειντο, κατὰ μέγα μέρος τοῦλάχιστον, ἐκ μὴ γεγλυμμένων λίθων.

Ἐκ τῶν ἀπείρων λειψάνων τῆς Γλυπτικῆς Τέχνης ὀλίγα τινὰ μόνον, τὰ οὐσιωδέστερα, θέλουσιν ἀναφερθῆν ἐνταῦθα.

α. Ἡ λεγομένη Σφραγὶς τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Βασιλικὸν Μουσεῖον. Εἶναι δὲ γεγλυμμένη εἰς εἶδος τι ἀχάτου λίθου. ἐφ' οὗ παριστάνεται μετὰ μεγάλης ἐπιτηδειότητος ἑορτή τις τῶν Ἀθηναίων, ἢ ὡς τινες νομίζουσιν, ὁ θῖασος τοῦ Βάκχου.— Περὶ τοῦ λίθου τούτου ὁμοῦς ἔγειναν διάφοροι ἀμφισβητήσεις, καθότι οἱ μὲν ὑπαθέτουσιν ὅτι παριστάνεται εἰς αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ Βάκχου, οἱ δὲ, ὅτι εἶναι θρησκευτικὴ τις τῶν Ἀθηναίων τελετή. Ἄλλοι δὲ ὑπο-

Θέτουσιν ὅτι εἶναι τρύγος, ἢ ἄλλο τοιοῦτον. Τινὲς δὲ καὶ εἶπον ὅτι οὐχὶ μόνον δὲν εἶναι ἀρχαιότης, ἀλλὰ καὶ κατεσκευάσθη παρά τινος φίλου τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου. Ἠγοράσθη δὲ παρά τοῦ Ἑρρίκου Δ΄ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ὁ δὲ Λουδοβῆκος ΙΔ΄ ἐφόρει αὐτὸν ἀσκούθως ὡς δακτυλίδιον.

β'. Ωραία τις κεφαλή Μεδοῦσης ἐπὶ τινος χαλκηδονίου λίθου, πρῶτην μὲν εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ συλλογὴν τῶν Στόρζων, τὰ νῦν δὲ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Βαρῶνας βὸν Σχελλερσχεϊμ.

γ. Ἡ κεφαλή τοῦ Σωκράτους ἐπὶ εἴδους τινὸς ἀχάτου εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἐν Ἀλέρμῃ Ἀγ. Μάρκου.

δ'. Ὁ Βάκχος καὶ ἡ Ἀριάδνη ἐπὶ ἐρυθροῦ τινος Ἰάσπιδος εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἐν Φλωρεντία Μ. Δουκός.

ε. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Αὐγούστου, Μαικήνου, Διομήδους, Ἡρακλέους, μετὰ τοῦ ὀνόματος Διοσκουρίδης.

στ. Κεφαλή τις τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς ἀνάγλυφον ἐπὶ τινος Σαρδόνυχος, μετὰ τὴν γνησίαν ἐπιγραφὴν τοῦ ὀνόματος Πυργοτέλης. Καὶ ἄλλαι δὲ πολλαὶ κεφαλαὶ ἀποδίδονται εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Μεταξὺ τῶν γεγλυμμένων λίθων οὔτινες παριστῶσιν εἰς ἀνάγλυφα τὰς κεφαλὰς ἐπισήμων ὑποκειμένων, τὴν πρώτην τάξιν κατὰ τὸν Βιγκλεμάννον, ἐπέχει προτομὴ τις τοῦ Αὐγούστου, γεγλυμμένη ἐπὶ τινος χαλκηδονίου, εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Βατικάνον. Ὁ δὲ Ἰάμεσων ἀναφέρει ὅτι τὸ ἀξιολογώτερον τῆς Λιθογλυφίας λείψανον εἶναι ὡραῖός τις Ἰασπιδος διασωζόμενος εἰς τὴν ἐν Παρισίοις βασιλικὴν βιβλιοθήκην, καὶ παριστάνων τὴν μαστίγωσιν τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι δὲ κεκομμένος εἰς τρόπον ὥστε αἱ ἐρυθραὶ κηλίδες τοῦ λίθου νὰ παριστῶσιν τὰς σταγόνας τοῦ αἵματος. — Ἀναφέρεται δὲ καὶ ἕτερος λίθος ὡραῖός τις γυναικείας προτομῆς, ἣτις ὑποτίθεται παρά τινων ὅτι παριστᾷ τὴν περιφημον τῆς Ῥώμης χορεύτριαν Εὐχαριν.

Τὰ ἀξιολογώτερα δὲ κατὰ τὸ μέγεθος λείψανα τῆς Λιθογλυφίας εἶναι α'. Ὄνουξ τις, εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν Συλλογὴν τῆς Βιέννης, παριστάνων τὴν Ἀποθέωσιν τοῦ Αὐγούστου καὶ τῆς Λιβύας.

β. Τὸ λεγόμενον Μαντουανὸν ἀγγεῖον κατεσκευασμένον ἐξ ὄνουχος, καὶ εὕρισκόμενον εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δουκός

Βρουνσούικείου.

γ Τὸ Πορτλανδικὸν ἢ Βαρβερίνειον.

Ὁ Μογγιζος εἰς τὰ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου ὑπομνήματά του περιγράφει τρία ἀρχαία ἀνάγλυφα, τὰ μεγαλήτερα, ὡς λέγει, ἐκ τῶν διαδωζομένων. — Τὸ πρῶτον εἶναι Σαρδόνυξ τις, εἰς τὸ βασιλικὸν μουσεῖον τῆς Γαλλίας, καλούμενον ἢ Ἀχάτης τοῦ Τιβερίου. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ εἶναι ἀκανόνιστον ὡσιδές, ἐνὸς ποδὸς τὸ μήκος καὶ δέκα δακτύλων περίπου κατὰ τὸ μεγαλήτερον πλάτος. Παριστάνονται δὲ τρεῖς διάφοροι σκηναὶ ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην, ἢ (εἰς τὸν οὐραῖον) ἀποθείωσις τοῦ Αὐγούστου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ἢ εἰσαΐς (ἐπὶ τῆς γῆς) ἱερείας τινὸς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Τιβερίου, διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Αὐγούστου, καὶ εἰς τὴν τρίτην, διαφόρων ἔθνων αἰχμαλωτοί. — Τὸ δευτέρον ἀνάγλυφον ὑπάρχει εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ Αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον. Εἶναι δὲ εἰς ἓν τρίτον μικρότερον τοῦ προαναφερθέντος, καὶ παριστὰ τὸν Τιβέριον ὡς καταβαίνοντα ἐκ τινὸς ἀμαξῆς. — Τὸ τρίτον εἶναι Σαρδόνυξ τις παριστάνων τὸν Κλαύδιον καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ συρμένους εἰς ἀμαξάν ὑπὸ Κενταύρων. Τὰ 1808 ὁ κίβδος οὗτος ἀνήκεν εἰς τινα δημοσίαν συλλογὴν τῆς Ὀλλανδίας.

Διασώζονται δὲ παρεκτός τούτων καὶ ἄλλα τῆς Λιθογλυφίας λείψανα, ἃν καὶ τὰ πλείότερα ἦναι ἔργα νεωτέρων χειρῶν. Ταῦτα δ' ἔγειναν ἔτι μᾶλλον κοινὰ διὰ διαφόρων μέσων, δι' ὧν συνήθως μιμοῦνται τὰ πρωτότυπα. Τὰ γινόμενα διὰ τῆς ὑέλου εἶναι πολυτιμότερα, διότι κατὰ τὸ χρῶμα, τὴν λάμψιν, καὶ τὴν διαφάνειαν, τοσοῦτον ὅμοια κατασκευάζονται μὲ τὰ πρωτότυπα, ὥστε καθιστᾶται δύσκολος κατὰ πρῶτον ἡ διάκρισις αὐτῶν. Ἡ τέχνη μάλιστα τοῦ ἐκθέτειν ἐπὶ κεχρωματισμένων ὑέλων, ἢ ἐπὶ ὑελώδους ὕλης, τὰ ἀντίτυπα τῶν γεγλυμμένων λιθῶν εἶναι οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους καὶ τοὺς τεχνίτας χρήσιμος, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰάρεστος, καὶ ἱκανῶς ἀρχαία. Ὑποτίθεται δὲ παρά τινων καὶ ὅτι ὁ Πλίνιος ὑπαινίττεται αὐτήν. Ὁ κατὰ τὴν Θ'. ἑκατονταετηρίδα ὁμῶς ἀκμάσας Ἡράκλειος ῥητῶς ἀναφέρει αὐτὴν εἰς τὸ πόνημά του. Λέγεται δὲ ὅτι ἐκ τῶν διασωζομένων ἀρχαίων ἀναγλύφων εὐρίσκονται πολλαὶ ἀπομιμήσεις τοῦ ὄνυχος ἐπὶ ὑέλου. — Ἡ λεγομένη Ὀβσιδιαν ἢ Ὑελοσ (vitrum obsidianum), ἐτιμᾶτο πολὺ παρά τῶν ἀρχαίων. Ἐλαβε δὲ

τὸ ὄνομα ἢ διαφανῆς αὕτη ὕλη ἐκ τινος Ὀβσιδίου Ῥωμαίου, ὅστις εἰσήγαγεν αὐτὴν τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Αἰθιοπίας εἰς τὴν Ῥώμην. Καλεῖται δὲ καὶ ὑελώδης λάβα, lava-glass διότι ὑποτίθεται παρὰ τινων ὅτι εἶναι ἠφαίστειον προϊόν.—Μικροτέρας ἀξίας ἐκτυπώσεις ἐγίνοντο ἐπὶ τοῦ Θείου καὶ τοῦ κηροῦ.

Ἡ παρὰ τοῦ Λιππέξτ ἐκ Δρέσδης ἐφευρεθεῖσα λευκὴ ὕλη εἶναι ἀξιόλογος διὰ τὴν χρῆσιν ταύτην, διότι δεικνύει τὰ ἀντίτυπα καλλήτερον παρὰ εἰς τὸ θεῖον. Διὰ τῆς τριβῆς ὁμῶς διαφθεύονται.—Ὁ Βετζεβουδ καὶ ὁ Βέντλεϋ ἐφηύρον ἰδιαιτέραν τινὰ σύνθεσιν, κλίνουσαν εἰς τὸ μέλαν, ἣτις θεωρεῖται ὡς πολλὰ χρήσιμος διὰ ἀντίτυπα γυγλυμμένων λίθων. Καὶ ὁ ἐκ Γλασγοβίας Ἰάκωβος Τάσσης δ' ἐμμήθη δὲ ἰδιαιτέρας ὕλης ἀξιόλογα ἀντίτυπα διαφόρων λίθων τὰ ὅποια ἀκόλουθως εἶχον μεγάλην ζήτησιν παρὰ τῶν τεχνιτῶν, βαλλόμενα εἰς σφραγίδας, δακτυλίους καὶ ἑτέρους καλλωπισμούς.

Αἱ ἐπισημότεραι συλλογαὶ τῶν ἀρχαίων πολυτίμων λίθων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.—Ἡ ἐν Φλωρεντία τοῦ μεγάλου Δουκὸς, περιέχουσα 3,000.—Αἱ τῶν Βαρβερίνων καὶ Ὀδεσάλχων εἰς Ῥώμην, ἢ τελευταία τῶν ὁποίων ἀνήκε πρὶν εἰς τὴν Χριστίαν βασιλίτισσαν τῆς Σουηδίας.—Τὸ βασιλικὸν Μουσεῖον τῶν Παρισίων,—Ἡ τὸ πρὶν μὲν ἀνήκουσα εἰς τὸν Δουκά τῆς Αὐρηλίας, τὰ νῦν δὲ ἐν Πητροπόλει εὐρισκομένη συλλογή.—Ἰδιαίτεραί τινες ἐν Λονδίνω συλλογαί, καὶ πρὸ πάντων αἱ τοῦ Δουκὸς Δεβονσίρου καὶ Κόμητος Καρλίσλου.—Τὸ ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον.—Ἡ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας συλλογή.—Τὸ ἐν Νεαπόλει βασιλικὸν Μουσεῖον, ἔχον τὰ νῦν ἀξιόλογα τῆς ἀρχαιότητος λείψανα, κτλ.

Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ (*)

Λαμπραὶ Ἀθῆναι! δικαίως πρέπει νὰ φημίξῃσαι περισσότερο ἀπ' ἄλλας πόλεις, διότι ἐγέννησας εἰς πᾶν εἶδος ἀνθρώπινης ἀρετῆς περιφήμους ἀνδρας, Ἀριστείδην εἰς τὴν δικαιοσύνην, Σωκράτην εἰς τὴν ἠθικὴν, Μιλτιάδαν,

(*) Ὁρ. Φιλολογ. Ἀριθμ. ΙΔ', σελ. 46